

T. KÖZÉP- Tisza

50
TISZA-TÓ 1973-2023

A KÖZÉP-TISZA-VIDÉKI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG LAPJA 46. évfolyam, különszám • 2023 május

50 éves

a Kiskörei
vízlépcső

50 évvel ezelőtt, 1973. május 16-án ünnepélyes keretek között avatta fel a Kiskörei vízlépcsőt Fock Jenő miniszterelnök. Dégen Imre, az Országos Vízügyi Hivatal elnöke a korabeli krónika szerint beszédében úgy fogalmazott: „A betonban, acélban, sok millió köbméternyi megmozgatott földben testet öltő teremtő emberi erő megalkotta a magyar vízgazdálkodás eddigi legnagyobb művét, a Kiskörei vízlépcsőt.”

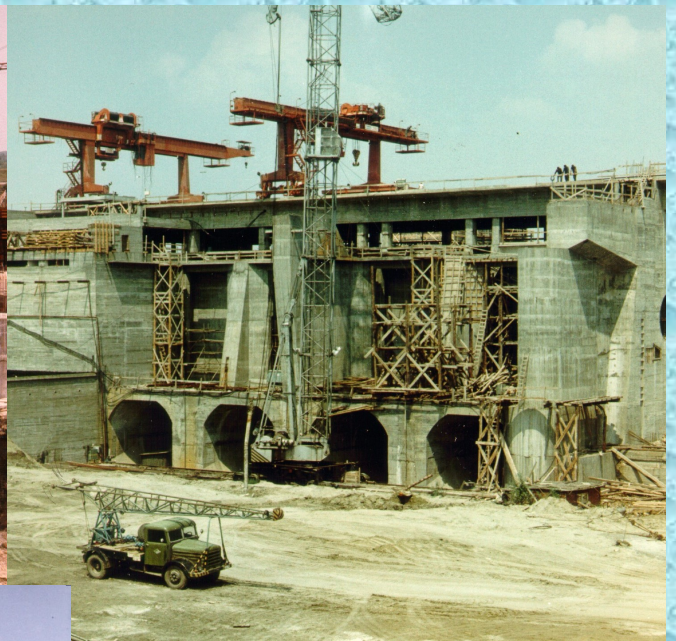
A nagyműtárgy elsősorban a Tisza áradásainak szabályozása, valamint az ország egyik legszárazabb térségében az öntözéses gazdálkodás lehetőségének megteremtése érdekében létesült. Az akkori döntéshozók azzal számoltak, hogy Közép-Európában a legnagyobb öntözőrendszer jön majd létre, amely az innen kiinduló Jászsági és Nagykunsági-főcsatornákon keresztül összesen 300 ezer hektáron biztosítja majd az életető vizet a szántóföldekre, rizstelepekre, halastavakra.

Az eredeti tervekben négy duzzasztási ütemet határoztak meg, a tározó ökológiai változásainak és a várható vízigények figyelembevételével. Az első a vízlépcső üzembe helyezésével egyidőben valósult meg, gyakorlatilag mederduzzasztást jelentett, a víz szintje mindenütt a partok között maradt, nem lépett ki a hullámtérre. A második ütemet jelentő térségi duzzasztásra öt évvel később, 1978-ban került sor. A hasznos tározott víztérfogat ezzel 96–101 millió köbméterre nőtt a Tiszán érkező vízhozamok függvényében. 1984-ben további 25 centiméteres vízszintemelítés történt, így a tározó felülete 127 négyzetkilométerre nőtt, és - nyári duzzasztási szintnél - 123 millió köbméterre bővült a hasznos tározótérfogata. (A történeti visszatekintés nem lenne teljes, ha nem ejtenénk szót arról, hogy eredeti közép- és hosszú távú fejlesztési terveiben további két duzzasztási szint szerepelt, amely 300, illetve 400 millió köbméterre növelte volna a tározó hasznos kapacitását.)

A mesterséges vízbázist eredetileg Kiskörei-tározóként rajzolták bele a földrajzi atlaszba, a Tisza-tó elnevezést csak 1988-ban kapta, de sokan még mindig az Alföld Balatonjaként említik. A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság üzemeltette létesítményegyüttes azóta is meghatározó szerepet tölt be az egész Alföld társadalmi és gazdasági életében. Kiemelt jelentőséggel bír a klímaváltozás eredőjeként mind gyakoribbá váló időjárási szélsőségek kedvezőtlen hatásainak mérséklésében.

Körzetét üdülőterületté nyilvánították, ami közvetlenül 13 tóparti települést érint, de közvetetten 46 település turisztikai attrakcióit, szolgáltatásait foglalja magába. Különösen az elmúlt három évtizedben eresztett gyökeret itt az aktív-, az öko- és a horgászturizmus, sorra létesültek kereskedelmi és falusi szálláshelyek, jöttek létre a kapcsolódó szolgáltatások. A természet pedig egyedülálló ökoszisztémákat „hozott létre” a tározóban és környezetében. Archív képeink a vízlépcső építésének egy-egy mozzanatát örökítették meg. Laczi Zoltán

Generációk együttműködése

A Kiskörei vízlépcső hazánk máig legnagyobb vízgazdálkodási létesítménye, a Tisza-völgy nagytérségi vízgazdálkodási rendszer alapműve. Ez a „lelke” a Tisza-tónak (leánykori nevén: Kiskörei-víztározó) és a tóból induló Jászsági, Nagykunsági és Tiszafüredi öntözőrendszereknek, ugyanakkor szabályozó „csapja” kisvízes időszakban a szolnoki ivóvízellátásnak, a Kisköre alatti folyószakasz vízjárásának, a Körös-völgyi ökológiai vízpótlásnak, de a Tiszalöki visszaható duzzasztásnak is. A Tisza-tó persze önmagában is európai ritkaságnak számít, ahol rengeteg, gyakran egymással ellentétes igények jelennek meg egyidejűleg, melyeket a lehető legkedvezőbb módon kell kiszolgálnunk. Itt elválaszthatatlanul, folyamatosan és egységesen jelenik meg a tó vízének mennyiségi és minőségi, azaz integrált vízgazdálkodása.

Az előttünk járó generációk képviselői 1967-73 között építették meg a vízlépcsőt és öntözőrendszereit, mely Magyarország legnagyobb beruházása volt abban az időszakban. A beruházók, a tervezők és a kivitelezők dolguk végeztével átadták helyüket az üzemeltetőknek, akikre a dolgozó hétköznapok feladatai hárultak, s közben elröppent fél évszázad. Generációk jöttek, mentek, és fognak jönni, így a képzeletbeli stafétát átadás-átvétele folyamatos, ezáltal valósul meg a generációk kézfogása, együttműködése. Az ötven év szükségszerű velejárója a műszaki-technikai megújulás is, mely rekonstrukciós munkák során valósult meg, megteremtve ezáltal a biztonságos hosszú távú üzemeltetést.

Amikor 1984-ben Kisköreire kerültem, még találkozhattam, tanulhattam és együtt dolgozhattam az elődeinkkel, megismerhettem őket visszalátogatásaim alkalmával, elmesélték a hőskor történeteit – ma is szívesen hallgatom őket. Többekkel azóta is tartom a kapcsolatot, bár az élet rendje szerint, létszámuk sajnos egyre fogy. Sok minden más volt akkoriban: a vízlépcső és a tározó üzemeltetési rendje, a kapcsolattartás a hivatali szervekkel és a társadalommal. A tározó turizmusa még gyerekcipőben járt: nem voltak ma ismert kikötők, strandok. Nagy, téli tározórendezési munkálatok folytak a fagyott talajon, ma már muzeálisnak tűnő földmunkagépek dolgoztak a tavaszi enyhülésig. Akkoriban épültek az öblítő csatornák, majd a szabályozó műtárgyak.

1984-ben a második duzzasztási szint beállításával kialakult a ma ismert tározótér: a nyíltvízes medencék, a szigetek-félszigetek rendszere. Az ember végezte a dolgát, s közben a természet is alkotott: a változó vízmélységű, holtágakkal szabdaltnál vízterekben mocsári- és hínárnövény társulások fejlődtek, halak és madarak találtak benne otthonra. Vadregényessége, mozaikossága, titokzatossága azóta is rabul ejt. 1988-tól a Tisza-tó földrajzi nevet kapta az ember és a természet csodálatos alkotása, amely egy olyan tó, ami árvízkor folyik, a Tisza pedig olyan folyó, ami kisvízkor áll. Nagy feladatok elé állította az embert és a tavat a változatos arcát mutató természet, amikor árvizek, jeges áradások, cianid szennyezés vonult le, vagy aszályos időszakok jöttek. De ezekre a kihívásokra válaszokat tudtunk adni, a Tisza-tó is megmutatta, hogy mit tud. Árvízkor több százmillió köbméter víztömeg befogadására képes, cianid szennyhullám levonulása-kor „Noé bárkája üzemmódban” életmentő szerepe volt, míg a tavalyi aszályos időszakban életadó feladatot teljesített nemzeti vízkinccsével, a lakosságot és a mezőgazdaságot biztonságos vízellátásával.

Persze a tó körüli települések vezetői, vállalkozói és lakossága is sokat tettek azért, hogy az eltelt ötven év alatt a Tisza-tó ismert lett határainkon belül és túl, felfedezték és megszerették a turisták milliói, miközben a települések is sokat fejlődtek, miként a tó és a térség infrastruktúrája is. Horgászok, kerékpározók, vízitúrázók, az aktív és ökoturizmus kedvelői és sokan mások szeretik és látogatják a Tisza által éltetett tavat. Kialakult a Tisza-tó azonossága az itt élők között.

A Tisza-tó jövőjét műszaki szempontból a biztonságosan üzemelő Kiskörei vízlépcső biztosítja. Ehhez pedig jól képzett, elhivatott emberekre van szükség. Ez az alapja annak, hogy 50 és 100 év múlva is ünnepelhessünk majd, nem feledve, hanem ismerve az első 50 év történéseit. Így valósítva meg a generációk kézfogását és együttműködését. Tisztelet az elődöknek, üdv a jelen és jövő nemzedékének!

Fejes Lőrinc szakaszmérnök

Állandó harc az uszadékkal

A kisebb árhullámokkal is jelentős mennyiségű katré torlódik fel a duzzasztómű előtt, így rendszeresen meg kell küzdenünk uszadék-szigettel a vízlépcső üzembiztonságának és a környezet védelme érdekében. A műtárgynál megrekedt szilárd kommunális és szerves hulladék ki-termelése az elmúlt években bevált módszerrel, úszó-rakodó munkagéppel történik, az általa megpakolt 200 tonnás uszályt pedig jégtörő hajó vontatja a kiskörei üzemi (téli) kikötőjében kialakított és négy éve kibővített rakodótérhez. Az itt deponált anyagokat PET-kalózik segítségével és közfoglalkoztatottak bevonásával szelektáljuk.

2020-2021-ben a felvízen felhalmozódott katré okán 480 napig tartott III. fokú környezeti kárelhárítási készütség. Ez idő alatt összesen 12 048 köbméter kommunális hulladékkal kevert uszadéktól mentesítettük a folyót, ami 180 szabványos tengeri konténert töltene meg! **LZ**

Tisza-tavi vízügyi fejlesztések

Kerékpárút építése

A Kiskörei-tározót övező elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal nem csak vízügyi szempontból elsődleges fontosságú, hanem a térség turisztikai vonzereje növelésének egyik eszköze is. Ennek felismerése jegyében kezdődött meg a tó körüli kerékpárút kiépítése a Közép-Tisza-vidéki és az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság beruházásában, amelyre az Európai Uniótól érkező fejlesztési források kínáltak lehetőséget. Elsőként a bal parti (Abádszalók-Tiszafüred), 3 méter szélességű kerékpárút készült el 13,7 kilométer hosszban 2006 végére. A következő év nyarán adták át a jobb parti, Kisköre és Poroszló közötti, 22,9 kilométeres szakaszt. A két (ROP) projekt együttesen 493 millió forint európai uniós és hazai támogatásból valósult meg.

A Norvégiától (Lappföldtől) a magyar Alföldön keresztül Görögországig vezető Eurovelo 11-es útvonala a Tisza-tó bal partján halad Tiszacsege-Tiszafüred-Abádszalók vonalon, majd Kiskörénél kell áttérni a Tisza-tó, illetve a Tisza jobb partjára. A bicikliút különlegessége, hogy a túrázók az árvízvédelmi töltésen haladva a terepszinttől átlagosan 4 méterrel magasabban, a gátat természetes kilátóként használva kerekeshetnek végig.

Védett területek átjárhatóságának biztosítása a Tisza-tavon

A 106 millió forint támogatású projekt a Kiskörei-tározó Tiszavalki-medencéjének vízminőségi és természetvédelmi fejlesztési feladatait valósította meg. A 2011-ben véget ért beruházás célja a kapcsolat megteremtése volt a Tiszavalki-medence öblítő rendszere, a Nyárád-ér és a Szartos Holt-Tisza medre között. Az áramlási viszonyok javítása révén így az adott víztérben megfelelő lett vízminőség. A munkálatok eredményeként a Tiszató északi részén kialakult sekélyvízű, kedvezőtlen vízminőségű területek közül a Nyárád-ér és Szartos által határolt területen érték el kedvező változást. A kotrással a csatorna összeköttetés biztosít a frissebb vizet szállító Nyárád-ér és a Szartos között, bevonva ezzel az összeköttetés biztosító csatorna menti vízfelületeket is a vízforgalomba. A projekt keretében kikotort anyagból csérszigetek alakultak ki.

Komplex Tisza-tó projekt

A Tisza-tó vízrendszerének első, átfogó rekonstrukciója 2011 őszén kezdődött és 2015 nyarán fejeződött be. Az 5,3 milliárd forint összköltségű, európai uniós támogatású fejlesztést több mint öt éves előkészítő munka előzte meg.

Mivel az átadását követő évtizedekben a tározó több ponton feliszapolódott, így már nem tudta teljes kapacitással ellátni a feladatait. Az ökológiai

egyensúly fenntartása és a térség mezőgazdasági feltételeinek hosszú távú biztosítása miatt elengedhetetlenné vált az öblítő csatornák feltöltődött szakaszainak kotrása, a szabályozó műtárgyak felújítása, valamint a vezérlő-szabályozó rendszer korszerűsítése.

A Tisza-tavi mederfejlesztési munkák érintették a Kis-Tiszát, az Eger-patakot, az Aponyháti csatornát, a VIII. és X. öblítő csatornát, a Csapói Holt-Tiszát, a Füredi-Holt-Tiszát és a Borzanatot. Lepelkotrás volt az V-ös öblítő csatorna felső szakaszán és a VI. öblítő csatornától egészen a Szilasfokig, a Kőhidi-laposban és az érfői térségben. Megvalósult továbbá a VI-os öblítő csatorna felújítása, valamint és bekötése a Fűzfás-morotvába, a Dühös-lapos egy mélyebb területének bekötése.

Megújultak a Jászsági- és Nagykunsági főcsatornák beeresztő műtárgyai, a kezelő épületeket is beleértve. A tó megfelelő belső áramlási viszonyainak letéteményesei, az öblítő műtárgyak (V, VI, IX, X) felújítása ugyancsak megtörtént. Sarud térségében pedig a part rehabilitációja valósult meg.

A projekt részeként új, Magyarországon egyedülálló méretű hallépcső épült a vízlépcső és a hullámtéri duzzasztó között. Az 1371 méter hosszú ökológiai folyosó lehetőséget ad a halaknak, hogy szabadon közlekedhessenek a folyó és a tó között. A halátjáró átadása (2014 nyara) óta turisztikai látványossággá vált, ugyanakkor egyedülálló biológiai felmérések terepe is. Működését kutatóintézetek és szervezetek mellett természetesen a KÖTIVIZIG biológusai is figyelemmel kísérik. Munkatársaink 41 halfajt azonosítottak itt, s megállapították, hogy a hallépcsőt a halak nem csak vándorlásra, hanem állandó élőhelyként, szaporodóhelyként és bizonyos szakaszain veremelő-helyként is használják.

Újjászületett a vízlépcső

14 milliárdos támogatással valósult meg a "Nagyműtárgyak fejlesztése és rekonstrukciója" című projekt, amelynek eredményeképpen hét, országos jelentőségű műtárgy felújítása történt meg, köztük a Kiskörei vízlépcső.

A projektnek köszönhetően a duzzasztóművön, a hajózsilipen és a hullámtéri duzzasztóművön felújították a vasbeton felületeket, a fémszerkezeteket, a gépészeti és a villamos berendezéseket. Többek között megtörtént a pillérek, a darupályát, a nyílásokat, a pillér helyiségeket, a hajózsilipet és a hídszerkezetet érintően a betonfelületek javítása és korrózióvédelme, a dilatációs egységek cseréje, valamint részben megújult az üzemi híd útburkolata. Megvalósult a vízlépcső szegmens-táblák tám-csapágyainak, hidraulikus munkahengerének, tápegységeinek, csővezetékeinek és szelepeinek cseréje. A gépészeti rekonstrukció ezen kívül magába foglalta a hajózsilip berendezéseinek és szerelvényeinek cseréjét, továbbá a hullámtéri duzzasztómű elzáró szerkezeteinek felújítását. Megújultak az elektromos berendezések is: korszerűsítették a vezérlőrendszert, a kommuni-

kációs kábelhálózatot, az üzemirányító számítógépeket és programokat, a szünetmentes tápellátást, a hullámtéri duzzasztómű transzformátorálmását, s modern térvilágítást kapott az üzemi híd. A fejlesztés része volt továbbá a duzzasztóművön, a hajózsilipen és a hullámtéri duzzasztóművön lévő daruk felújítása, korrózióvédelme, távvezérlő és biztonságtechnikai berendezéseinek korszerűsítése is.

A Tisza-tó védelmi rendszerének rekonstrukciója

Az „Árvízi biztonság növelése a Közép-Tisza völgyben” című, 7,5 milliárd forint támogatású, szintén több vízügyi igazgatóságra kiterjedő projekt részeként napjainkban is zajlik a Tisza-tó védelmi rendszerének rekonstrukciója. A beruházás fontos eleme a mederrendezés (kotrás) és a műtárgy rekonstrukció, de a hullámverés elleni kőművek helyreállítása is az elvégzendő feladatok között van.

Laczi Zoltán

A biciklisek Mekkája

A KÖTIVIZIG Kiskörei Szakasz mérnöksége 2008 óta kíséri figyelemmel a duzzasztóművön áthaladó kerékpáros forgalmat. Az első, nem teljes évben még csak 6800 biciklis gurult át az üzemi hídon, de 2016-ban a számuk már meghaladta a 20 ezret, 2017-ben a 30 ezret, 2018-ban pedig 56 959-re nőtt a forgalom, ebből 5150 volt a versenyző. Kismértékű visszaesést követően 2019-ben 49 ezer biciklis hajtott át a duzzasztómű felett, ebből 1990 versenyző. 2020-ban már 70 435 bringás kerekedett át Kiskörén Jász-Nagykun-Szolnok megyéből Hevesbe vagy éppen fordítva, köztük 104 versenyző. 2021-ben 87 920-ra nőtt a számuk, ebből 1100 versenyzés szándékával tekerte a pedált. Ezt a kiemelkedő eredményt 2022-ben nem sikerült túlszárnyalni, miután az év egészében 68 003 kerékpárost regisztráltak, ebből ezer versenyzőt.

Az idei év újdonsága, hogy immár Kiskörén is üzembe helyezték az Eco-visio nevű berende-

zést, amely „gépesítette” az áthaladó biciklisek számba vételét. Az automata adatai alapján januárban 540, februárban 457, márciusban 1442, áprilisban pedig 5806 kerékpáros haladt át az üzemi hídon.

Népszerű a kerékpározás a természetes kilátón

Ezzel párhuzamosan folytatódik a „manuális” számlálás is. E szerint januárban 255, februárban 179, márciusban 800, míg áprilisban 3679 kerékpárost regisztráltunk a vízlépcsőn. **LZ**

Vízrajzi „legek”

A duzzasztómű az elmúlt fél évszázad alatt látott már hideget-meleget, ár-vizeket, jeget és kisvizes időszakokat egyaránt. Az eddig mért legmagasabb vízszint (LNV) Kisköre-felsőnél elérte az 1040 cm-t, Kisköre-alsónál pedig az 1030 cm-t (2000). A másik véglet, azaz a legalacsonyabb vízállás (LKV) Kisköre-felsőnél 221 cm, míg Kisköre-alsónál mínusz 334 cm volt (2022).

2022. augusztus 1.

Ennél is szélsőségesebb értékeket találunk a vízhozam adatok között. A Kisköre-alsónál mért legnagyobb vízhozam (LNQ) másodpercenként 2920 köbmétert tett, míg a legalacsonyabb adat (LKV) csupán 57,9 m³/s.

A Tisza-tóban a jeges napok maximális száma 78 volt, ami 2002-2003 telén fordult elő, ugyanakkor voltak teljesen jégmentes évek. **LZ**

2017. február 16.

Akár csak egy újszülöttnél

Minden rezdülését figyelemmel kísérik

A címbeli állítás nem túlzó, a KÖTIVIZIG Regionális Laboratóriumának munkatársai (köztük biológusok, vegyészek) ugyanis folyamatosan vizsgálódnak a Tisza-tavon. Feladataik közül kiemelkedően fontos a víz, az üledék és az élővilág fizikai, kémiai és biológiai állapotának alapos ismerete, hiszen a tározó sokrétű hasznosítása miatt nagyon lényeges a vízminőség változásának nyomon követése.

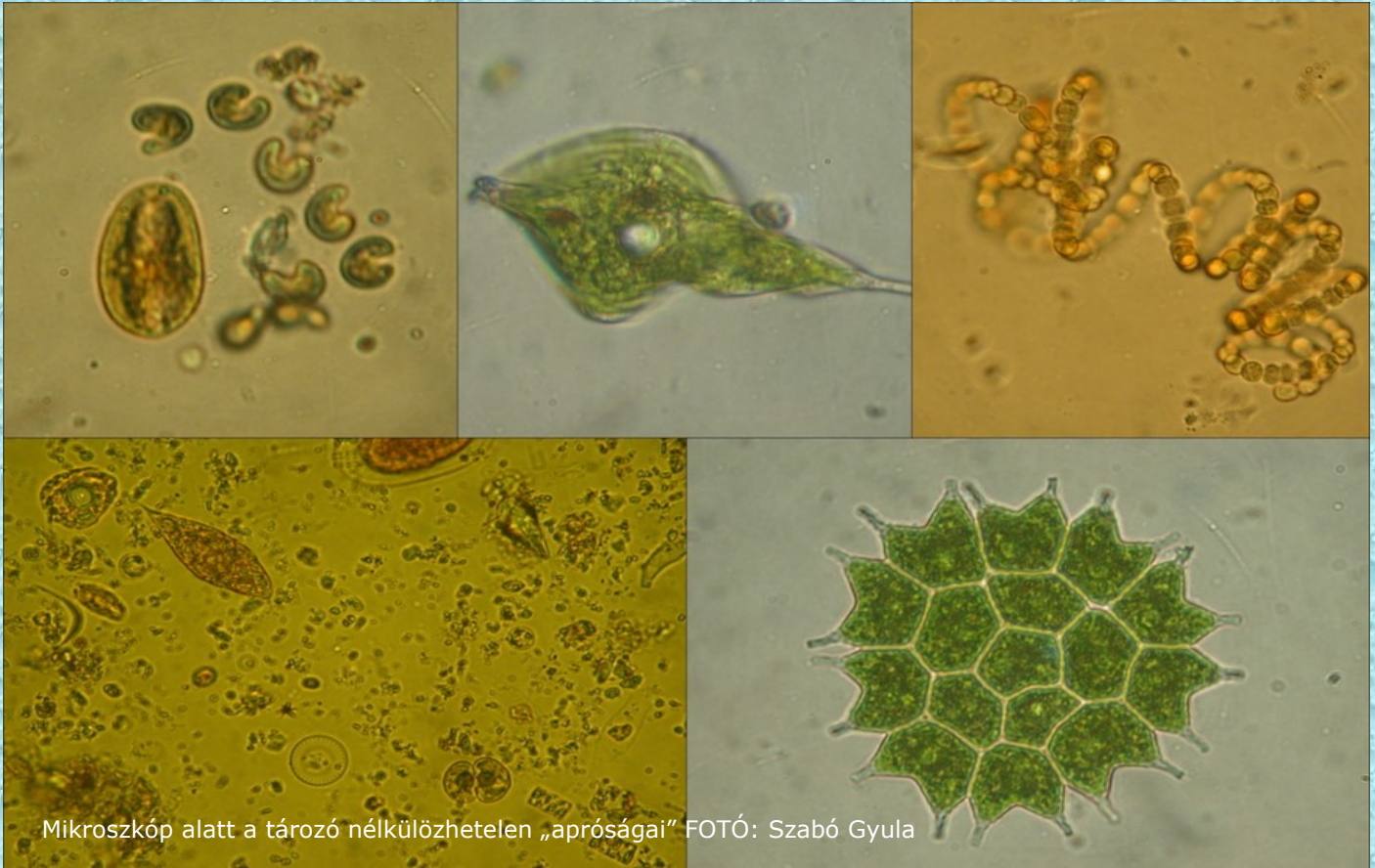
A labor dolgozói 2007 óta speciális monitorozó tevékenységet folytatnak a Kiskörei-tározón. Vizsgálataink célja, hogy – egyrészt – az aktuális állapotot, másrészt a hosszú távú változásokat, trendeket jellemezni tudjunk. A speciális monitorozás tervezésénél, feladatok végrehajtásánál és az eredmények értékelésénél az Európai Unió Víz Keretirányelvének szempontrendszerét vesszük alapul. A VKI monitorozás 2012 óta az igazgatóság munkatervének részét képezi, két fő pontja van: az egyik a Tisza-tó vízminőségi monitorozása (a Sarudi-, Tiszavalki- és Poroszlói-medence, az Abádszalóki-öböl, illetve a Tisza tározói mederszakaszának kémiai és biológiai vizsgálata; a téli üzemvízszint beállításakor a halállomány mozgásának felmérése, különös figyelmet fordítva a különböző összefüggések – szaporodás, vándorlás, ökológiai igények – feltárására); a másik fő feladat a növényállomány vizsgálata, figyelemmel kísérve a mocsári és hínárvegetáció területének és összetételének változásait.

Terepi és laborvizsgálatokat egyaránt végzünk

Helyszíni és kémiai vizsgálatainkat a tározó fentebb említett öt területéről, havi gyakorisággal végezzük. A mintavétel vízi járműről történik, közvetlenül a víztest felső 20 cm-es rétegéből. Helyszíni méréseink közé tartoznak: léghőmérséklet, víz hőmérséklet, pH, fajlagos elektromos vezetőképesség, oldott oxigén, oxigén telítettség, Secchi átlátszóság, a laborban pedig vizsgálatra kerülnek azok a paraméterek, melyek a tározó végzünk minden medencében, illetve a duzzasztott Tisza szakaszon is.

A VKI megfogalmazza, hogy a biológiai állapot alapja a vízi ökoszisztéma öt élőlény együttesének (fitoplankton, bevonatalgák, makrofiton, makroszkópikus gerinctelenek és halak) az állapota. Ezért biológusaink feladata (vegetációs időszakban) ezen élőlény csoportok folyamatos megfigyelése, vizsgálata (kiegészítve bakteriológiai

Mikroszkóp alatt a tározó nélkülözhetelen „apróságai” FOTÓ: Szabó Gyula

ökológiai állapotát meghatározó vízminőségi mutatócsoportok minősítéséhez szükségesek. A biológiát támogató fiziko-kémiai értékelés esetében a VKI négy komponens csoportot határoz meg: oxigén háztartás, szerves szennyezések; növényi tápanyagok; savasodási állapot és a sótartalom. Ezek alapján integrált fizikai-kémiai minősítésként a víztest a legrosszabb komponens csoport minősítését (kiváló/jó/mérsékelt/gyenge/rossz) kapja. Az eddigi eredményeink alapján a tározó vizsgált medencéi a kiváló/jó minősítést kapják. A szervesetlen mikroszennyezők (arzen, cink, higany, kadmium, króm, nikkel, ólom, réz) vizsgálata minden medencében és a duzzasztott Tisza szakaszon egyaránt havi gyakorisággal történik, vegetációs időszakban. Mederüledékre vonatkozó vizsgálatokat évente egyszer, az őszi időszakban (szervesanyagok vizsgálataival), illetve a növényállományhoz köthető elemzések elvégzése.

Fontos, hogy a kémiai és biológiai vizsgálatokra egy komplex halmazként tekintsünk, hiszen ezen eredmények alapján lehet átfogó, mindenre kiterjedő összefüggéseket megfogalmazni, megfigyelni, úgyhogy a tározóval kapcsolatos munkánkat továbbra is a megszokott alaposítással fogjuk elvégezni. Természetesen – végszóként – az sem hagyható szó nélkül, hogy a tározói mintavétel mindig tartogat valami meglepést számunkra, hol háborgó hullámok, szél vagy eső; hol ragyogó napsütés és kánikula; vagy éppen egy jó kis köd próbálnának akadályozni terepi munkánkban, de mi elszántak és kitartóak vagyunk, megbirkózunk a nehézségekkel is, és ha kell, akár újratervezünk.

Szántó Nikoletta

A Tisza-tó erdőállományai és idős fái

A Kiskörei-tározó területén egykoron igen jelentős erdőségek és nagy kiterjedésű gyümölcsösök voltak. Az 1967 és a II. ütemű duzzasztás elkezdéséig eltelt időszakban megközelítőleg 2 860 hektár kiterjedésű erdőállományt (2 052 ha erdőgazdasági, 380 ha termelőszövetkezeti, 429 ha vízügyi) és 320 ha gyümölcsös termeltek ki.

Az utakat szegélyező fasorok mennyisége nem ismert. Az I. ütemben 1 014 ha erdő kivágását végezték el, a többi a II ütemre tolódott. A kivágott erdők legnagyobb részét a fűzesek és nyárasok alkották, de több mint negyedrészt tett ki a kocsányos tölgyes – kőrisesek aránya is. Voltak új fajok (fekete dió, amerikai kőris és ezüst juharos elegyetlen és elegyes állományai) állománynevelési kísérleti területei is a tározóban. Az erdőkből 500 ezer köbméternél több faanyagot termeltek ki. Erre a hatalmas mennyiségű kitermelt faanyag elszállítására és feldolgozására két MÁV rakodó és két fűrészüzem fejlesztése is társult. Az utolsó években a befejezési határidő közeledtével már nem sok faanyag hasznosult. Termelési kényszer lépett föl a munkaterület biztosítás miatt és a ledöntött faanyag jelentős része földön fekvő maradt.

A tározó erdészeti munkáinak előkészítő tervezése során a fakitermelés mellett faállomány létesítésére is gondoltak. A térségünkben 3 500 ha erdőtelepítési szándék körvonalazódott, melyből a vízügyi igazgatóságokra is hárult feladat. A csatorna menti és töltések menti fásítások fogalmazódtak meg irányunkban, azonban ez hosszabb időszaki megvalósításra volt előirányozva. A tározó építési, illetve a II. ütemű duzzasztás időszakára a szivárgó csatornák és a töltések között mesterséges erdőtelepítés volt az első lépcső. Ezekkel a faállományokkal ellensúlyozták a kitermelt faállományok hiányát, melyeknek több funkciót is szántak. A szivárgó vizek mennyiségi csökkentése, tájész-tétikai érték növekedés, a környező erdőgazdaságnak munka biztosítás.

Három vízügyi igazgatóság töltése mentén 294 ha véderdőt ültetett a korabeli erdőgazdaság Tiszafü-

redi erdészete, melyben tölgyek, fűzek, nyárasok, égeresek kaptak szerepet. Abádszalók és Kisköre térségében közjóléti feladatokat ellátó sáv létesítését is tervezték, melyből az abádszalóki Erzsébet liget valósult meg az eredeti tervek szerint. Ott 9 fajfélkörös csoportos kiültetése valósult meg, a fajok között mocsár ciprus is szerepet kapott.

A III. ütemű duzzasztás elmaradása miatt a levágott erdők, melyek nem kaptak vízborítást, kiszáradtak, avagy a vizek által szállított magokból keltek ki. Így rövid időn belül a szárazulatok ismét beerdősültek. Az ezredfordulóra 1 180 ha-nyi erdősültség alakult ki.

A korabeli motorfűrészek és kezelőik azonban megkegyelmeztek több idős fának, facsoportnak.

Az egyikük a tiszafüredi Örvényi morotva közelében egykori nyárigát és út találkozásánál lévő „százéves fehér nyárfa”. Két éve elvesztette utolsó nagy ágát is, de még egy vékony oldalhajtás jelzi, hogy élni akar még. A fa jelenlegi kerülete 573 cm. Keletkezése az 1900-as évek kezdetére tehető.

A másik érdekesség a tiszádi tölgyes, ami közel 4 hektáros területen található idős fák csoportja. Az 1819-es évekbeli térképen Méhes helységnévvel található meg és fákat is jelez a térkép. Az 1956-os felmérésben 85 évesnek becsülték az átlag életkorát az itteni fáknek, amely a fák kerületét tekintve kevésnek bizonyul. 1994-es felmérés 139 nagy átmérőjű kocsányos tölgy, 57 fehér nyár, 5 fehér fűz, 12 fekete nyár, 5 magas kőris, 14 mezei szil, 4 király dió élő egyedét találta, továbbá 20 nagy átmérőjű kiszáradt Kocsányos tölgyet. Már akkor is csodának tűnt ezen idős facsoport létezése a tározási vízszintből eredő vékony termőréteg miatt. A 2013 óta magasabban tartott nyári vízszint több egyed pusztulását eredményezte, de még többségük kitart. Az állománybeli fák biztosan több korúak, de a legidősebbek a kiskörei gátórház melletti öreg tölgygel egykorúak lehetnek. A legidősebb fa 1994-ben 569 cm törzskerületű volt. A kiskörei tölgy 2003-ban 593 cm, 2021-ben 664 cm. Valószínűsíthető koruk 250-280 év! A faállományban a mesterségesen kialakított domb található melyen egykoron ház állt, sőt a régi korokban istálló épületek vették körbe. További szívfolt, hogy ezen domb melletti gödörben egy oda nem illő Mocsár ciprus is megtalálható. Bízva bízom, hogy ezen famatuzsálemek még hosszú évtizedekig-évszázadig figyelik, mit művelünk mi emberek a környezetükben. **Ficzere András**

Egymásnak adják a kilincset

Évente több ezren keresik fel a Kiskörei Szakasmérnökséget, hogy megismerjék az ország egyik legjelentősebb vízügyi létesítmény-együttesét. A látogatók nagy része kiránduló általános- és középiskolás, de szép számmal jönnek óvodások, nyugdíjas csoportok, egyetemisták, mérnökök, üzemi kollektívák az ország minden szegletéből, valamint külföldről, az USA-tól Mongóliáig. A téli időszak kivételével szinte minden nap érkeznek látogatók, hogy szervezeten megtekintsék a vízlépcsőt és az erőművet, a hajósilipet és a népszerű turisztikai célponttá vált alföldi hegyi patakot, azaz a hallépcsőt (képeink). Az eddigi „csúcspot” 2015-ben regisztráltuk, amikor 3751 látogatót fogadott a szakasmérnökség. **LZ**

A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság lapjának különszáma

Felelős szerkesztő: Laczi Zoltán. Kiadó: Lovas Attila igazgató.

Közreműködők: Szántó Nikoletta, Fejes Lőrinc, Tóth Gábor, Ficzere András.

Tipográfia: Laczi Zoltán.

Cím: 5000 Szolnok, Boldog Sándor István körút 4. Telefon: 56/501-900

További információk, képek: www.kotivizig.hu, www.facebook.com/kotivizig1

